

A környezetvédelmi termékdíj adóellenőrzések eljárási szabályai

2008. január 1-je nem csupán a Vám- és Pénzügyőrség számára volt nagy mérföldkövet jelentő időpont, hanem a Magyarországon gazdasági tevékenységet végző vállalkozások számára is.

Annak ellenére, hogy a termékdíjas szabályozás nem tekinthető újnak – hiszen a törvény és a hozzá kapcsolódó végrehajtási rendelet is 1995. évi –, magasra rúgott azon gazdálkodások száma, melyek még hírből sem ismerték a tényt, hogy ők is kötelezettek lehetnek. A 2008. elején megkezdett intenzív kommunikációs tevékenység (figyelem felhívás, tájékoztató levelek, szakmai konferenciák) mellett egyre nagyobb szerepet kapott a hatósági ellenőrzés. Ez azt eredményezte, hogy jelenleg több ezer kötelezettet tartunk nyilván, s havonta, negyedévente, évente is több ezer gazdálkodó nyújt be adóbevallást, fizet, vagy éppen igényel vissza környezetvédelmi termékdíjat.

A fenti típusú helyszíni ellenőrzéseken kívül a Vám- és Pénzügyőrség megkezdte a kötelezettek mélyen szántóbb, részletesebb vizsgálatát is, az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (továbbiakban: Art.) szabályai szerint. A Vámhatóság ennek keretében ellenőrzés alá vonhatja a környezetvédelmi termékdíjról, továbbá egyes termékek környezetvédelmi termékdíjáról szóló 1995. évi LVI. törvény (továbbiakban: Kt.) 2. § (1), (2) bekezdéseiben meghatározott kötelezetteknek, a termékdíjjal kapcsolatos adókötelezettségeinek teljesítését.

Az adózó az adó és a költségvetési támogatás megállapítása, megfizetése (kiutalása) érdekében köteles jogszabályban vagy az Art-ben előírt: bejelentésre, adó-megállapításra, bevallásra, adófizetésre, bizonylat kiállítására és megőrzésére, nyilvántartás vezetésére (könyvvezetésre), adatszolgáltatásra, adólevonásra, bankszámlanyitásra. Az előzőek együttesen jelentik az adókötelezettségek fogalmát. A Vámhatóság által elvégzett ellenőrzések célja a termékdíjjal kapcsolatosan az adótörvényben és más jogszabályokban előírt kötelezettségek teljesítésének vagy megsértésének megállapítása. Az ellenőrzés során az adóhatóság feltárja és bizonyítja azokat a tényeket, körülményeket, adatokat, amelyek megalapozzák a jogsértés és a joggal való visszaélés megállapítását, és az ezek miatt indított hatósági eljárást. A vizsgálatok célja, hogy **az ellenőrzöttség tudata az adózókat az önkéntes jogkövetésre ösztönözze**, hiszen a termékdíj is önadózás útján teljesítendő kötelezettség. Az ellenőrzés célját a vámhatóság a bevallás utólagos vizsgálatára irányuló (ideértve az egyszerűsített ellenőrzést is), az egyes adókötelezettségek teljesítésére irányuló, az adatok gyűjtését célzó, az ellenőrzéssel lezárt időszakra vonatkozó ismételt ellenőrzéssel valósítja meg.

Itt fontos megjegyezni, hogy a bevallások utólagos vizsgálatára irányuló vizsgálat, ellenőrzéssel lezárt időszakot keletkeztet.

Az ellenőrzéssel lezárt időszak azt jelenti, hogy alapesetben az adózó ezt az időszakot – az ellenőrzés alá vont adónem vonatkozásában – nem önellenőrizheti, a be nem nyújtott adóbevallás nem pótolható, és a vámhatóság ezt az időtartamot csak ismételt ellenőrzéssel (ideértve a felülellenőrzést is) vizsgálhatja, amennyiben ennek egyéb törvényi feltételei fennállnak.

Az ellenőrzés az erről szóló előzetes értesítés kézbesítésétől kezdődik. Ha az adóhatóság az adózó előzetes értesítését mellőzi, az ellenőrzés a megbízólevél egy példányának átadásával, vagy az

általános megbízólevél bemutatásával kezdődik. Ha az adózó vagy képviselője, meghatalmazottja, alkalmazottja a megbízólevél átvételét megtagadja, az ellenőrzés két hatósági tanu jelenlétében az erről szóló jegyzőkönyv felvételével és aláírásával kezdődik.

Az ellenőrzés lefolytatására a vámhatóság szolgálati igazolvánnyal és megbízólevéllel rendelkező alkalmazottja jogosult. A vámhatóság hivatali helyiségében az adóellenőr szolgálati igazolvány nélkül is lefolytathatja az ellenőrzést.

A megbízólevél tartalmazza az ellenőrzést végző adóellenőr(ök) nevét, illetőleg, hogy mely adózónál, mely adókötelezettségek, milyen időszakra vonatkozóan, milyen ellenőrzési típus keretében vizsgálhatók.

Az ellenőrzést az adó és a költségvetési támogatás megállapításához való jog elévülési idején belül a helyszínen vagy a vámhatóság hivatali helyiségében kell lefolytatni.

Az ellenőrzést a vámhatóság az adó, a költségvetési támogatás alapjának, összegének megállapításához szükséges iratok, bizonylatok, könyvek, nyilvántartások – ideértve az elektronikus úton tárolt adatokat is –, számítások és egyéb tények, adatok, körülmények megvizsgálásával folytatja le. Amennyiben az ellenőrzés lefolytatásához szükséges számla (egyszerűsített számla), illetőleg bizonylat idegen nyelven áll rendelkezésre, és az adójogi tényállás tisztázása másként nem lehetséges, az adózó köteles felhívásra annak hiteles magyar nyelvű fordítását a vámhatóság részére átadni. A felhívástól a kötelezettség teljesítéséig eltelt időtartamot az ellenőrzés határidejének számításánál figyelmen kívül kell hagyni. Az adózó az iratokat és az adózással összefüggő, elektronikus adathordozón tárolt adatokat felhívásra a vámhatóság által közzétett formátumban rendelkezésre bocsátja, illetve az ellenőrzéshez szükséges tények, körülmények, egyéb feltételek megismerését biztosítja. Az ellenőrzés során az adózó és alkalmazottja az adóhatóság részére az ellenőrzéshez szükséges felvilágosítást megadja. Ha az adózó iratai hiányosak vagy rendezetlenek, illetve nyilvántartásai pontatlanok vagy hiányosak és így az adókötelezettség megállapítására alkalmatlanok, ebben az esetben a vámhatóság megfelelő határidő tűzésével engedélyezi, hogy az adózó iratait, nyilvántartásait a jogszabályokban foglalt előírásoknak megfelelően rendezze, pótolja, illetőleg javítsa. A határidő az ellenőrzés határidejébe nem számít bele.

A vámhatóság az ellenőrzés során szakértőt vehet igénybe.

Az adóhatóság ellenőrzés során tanúsított magatartását, jogait és kötelezettségeit az Art. 97-98. §-a, valamint a Kt. 4/C. §-a szabályozza.

Az adóhatóság köteles a döntéshozatalhoz szükséges tényállást tisztázni. Ha ehhez nem elegendők a rendelkezésre álló adatok, bizonyítási eljárást folytat le. A hatóság által hivatalosan ismert és a köztudomású tényeket nem kell bizonyítani. A vámhatóság szabadon választhatja meg az alkalmazandó bizonyítási eszközt, és a bizonyítékokat egyenként és összességükben értékeli és az ezen alapuló meggyőződése szerint állapítja meg a tényállást. A bizonyítási eszközök és bizonyítékok különösen: az irat; a szakértői vélemény; az adózó, képviselője, alkalmazottja, illetőleg más adózó nyilatkozata; a tanúvallomás; a helyszíni szemle; a próbavásárlás, a próbagyártás; a helyszíni leltározás; más adózók adatai; az elrendelt kapcsolódó vizsgálatok megállapításai; az adatszolgáltatás tartalma; más hatóság nyilvántartásából származó adat.

Az adózónak – saját adóügyében – joga van ahhoz, hogy az eljárás során írásban vagy szóban nyilatkozatot tegyen, vagy a nyilatkozattételt megtagadja. Ha az adózó a vámhatóság felhívására nem nyilatkozik, akkor a hatóság a rendelkezésre álló adatok alapján dönt, vagy – az adózó kérelmére indult eljárásban – az eljárást végzéssel megszünteti.

Az adózó a nyilatkozattételt megtagadhatja, ha

- nem kapott felmentést az államtitoknak vagy szolgálati titoknak minősített adatra vonatkozó titoktartási kötelezettség alól,
- nyilatkozatával saját magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná.

Az adózó vagy képviselője, ha más tudomása ellenére az ügy szempontjából jelentős valótlan tényt állít, illetve nyilatkozatában az ügy szempontjából jelentős tényt fenti okok hiányában elhallgat, mulasztási bírsággal sújtható.

Az adóhatóság köteles az adózót a meghallgatása előtt a szükséges tájékoztatással ellátni, továbbá jogaira és kötelességeire figyelmeztetni.

A vámhatóság az adózót – a vele szerződéses kapcsolatban állt vagy álló adózók adókötelezettségének, adóalapjának, adókedvezményének, adójának vagy költségvetési támogatásának megállapítása, illetve ellenőrzése érdekében, a vámhatóság törvényben meghatározott eljárásának lefolytatásához – felhívásban nyilatkozattételre kötelezheti az általa ismert, illetve nyilvántartásában szereplő adatról, tényről, körülményről.

Az irat fogalmát az Art. 178. § 14. pontja határozza meg, mely szerint iratnak tekintendő a jogszabályban meghatározott bizonylat, a könyvvezetésről szóló jogszabályokban előírt könyvek, nyilvántartások, továbbá a tervek, szerződések, levelezések, nyilatkozatok, jegyzőkönyvek, határozatok (végzések), számlák és más kivonatok, igazolások, tanúsítványok, köz- és magánokiratok.

A vámhatóság a tényállás megállapítása céljából felhívhatja az ügyfelet okirat vagy más irat bemutatására, vagy ezek beszerzése érdekében más szervet is megkereshet.

Az ügyre vonatkozó tény tanúval is bizonyítható. A tanúként idézett személy köteles a meghallgatása végett megjelenni és néhány kivételtől eltekintve tanúvallomást tenni.

A meghallgatás kezdetén meg kell állapítani a tanú személyazonosságát. A tanúnak nyilatkoznia kell arról, hogy az ügyfelekkel milyen viszonyban van, nem elfogult-e. A tanú esetleges elfogultságát megalapozó tény a nyilatkozat alapján a jegyzőkönyvben rögzíteni kell. A tanút figyelmeztetni kell jogaira, kötelességeire és a hamis tanúzás jogkövetkezményeire.

A vámhatóság a szemlénél, ellenőrzésnél hatósági tanút vehet igénybe. A hatósági tanú az eljárási cselekmény során történt eseményeket és az általa tapasztalt tényeket a jegyzőkönyv aláírásával igazolja. Nem lehet hatósági tanú az ügyfél hozzátartozója, az eljáró hatósággal közszolgálati, illetve egyéb munkavégzésre irányuló jogviszonyban álló személy és az eljárási képességgel nem rendelkező személy.

Az ellenőrzés során a vámhatóság más adózóra kiterjedően kapcsolódó vizsgálat lefolytatását rendelheti el. A kapcsolódó vizsgálat időtartama az ellenőrzés határidejébe nem számít bele. A vámhatóság a kapcsolódó vizsgálat időtartama alatt az ellenőrzést a kapcsolódó vizsgálatral nem

érintett kérdésekben folytathatja. A kapcsolódó vizsgálat kezdő és befejező időpontjáról a vámhatóság az adózót értesíti.

A vámhatóság az adókötelezettség megállapításához szükséges tény vagy körülmény tisztázása érdekében a kettős adózás elkerüléséről szóló egyezmények, illetőleg az Európai Közösség adóügyi együttműködési szabályai alapján külföldi adóhatóságot kereshet meg. Ebben az esetben az értesítés postára adásától a külföldi adóhatóság válaszána megérkezéséig eltelt időtartamot a megkereséssel érintett adó, illetőleg költségvetési támogatás tekintetében az ellenőrzés határidejének számításánál figyelmen kívül kell hagyni.

A vámhatóság az adózó adómegállapítási, bevallási kötelezettsége teljesítését adónként, támogatásonként és időszakonként vagy meghatározott időszakra több adó és támogatás tekintetében is vizsgálhatja. Az ellenőrzés megkezdéséig bevallani elmulasztott adót az adózó terhére, illetve javára adókülönbözetként állapítja meg.

Az adózó által igényelt költségvetési támogatást, adó-visszatérítést, adó-visszaigénylést a bevallási időszak ellenőrzéssel történt lezárásának hatályával a kiutalást megelőzően is vizsgálhatja az adóhatóság, ha az ellenőrzést az adó, költségvetési támogatás alapjára és összegére is kiterjesztette. Az adóhatóság megállapításait jegyzőkönyvbe foglalja. Az ellenőrzés a jegyzőkönyv átadásával fejeződik be. Amennyiben a jegyzőkönyvet kézbesíteni kell, az ellenőrzés a postára adás napjával zárul. Ha az adóhatóság – a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényben (Btk.) rögzített jogszabályba ütköző tényállás fennállásának megalapozott gyanúja esetén (például: adócsalás stb.) – büntetőeljárást kezdeményez, külön jegyzőkönyvet készít. A büntetőeljárást kezdeményező jegyzőkönyvet az adóhatóság az adózónak nem adja át.

Az ellenőrzés megállapításait az adóhatóság az adózóval ismerteti. Ha az ellenőrzést azért nem lehet befejezni, mert az adózó vagy képviselője az ismertetésen nem vesz részt, vagy a jegyzőkönyvet nem veszi át, azt részére kézbesíteni kell.

Fontos tudnivaló, hogy az ellenőrzést legfeljebb az észrevétel kézbesítésétől, szóban előterjesztett észrevétel esetén annak jegyzőkönyvbe vételének napjától számított 15 napig lehet folytatni, ha az adózó észrevételei indokolják, vagy a határozat meghozatalához a tényállás tisztázása válik szükségessé. Ilyen esetben kiegészítő jegyzőkönyvet kell készíteni.

Az utólagos, az ismételt ellenőrzés esetében a vámhatóság az ellenőrzés eredményétől függetlenül a megállapításokról határozatot hoz. Egyéb esetben a hatósági eljárást csak akkor kell megindítani, ha a hatóság valamilyen kötelezettség teljesítését írja elő vagy jogkövetkezményt állapít meg.

A jogkövetkezményeket a Kt. 4/E. §-a, 4/F. §-a, 4/G. §-a, 4/H. §-a, valamint 4/I. §-a határozza meg. Ezek alapján kiszabható termékdíjbírság, késedelmi pótlék, mulasztási bírság, alkalmazható lefoglalás és elkobzás. Fontos megemlíteni, hogy a termékdíjbírság az adózó terhére megállapított adóhiány 100%-a, jogellenes visszaigénylés esetén pedig a termékdíjköteles termék mennyisége után a Kt. díjtételének háromszorosával számított termékdíj szerinti összeg. Adóellenőrzés kapcsán mulasztási bírság szankció alkalmazható az Art. 172. §-ban megállapított jogellenes magatartások esetén. A mulasztási bírság legmagasabb összege az Art-ben megállapított összeghatárok kétszerese, ha a jogsértést termékdíjköteles termékkel kapcsolatban követték el.

A fentiekben felvázolt általános eljárási ismertetőben foglalt ellenőrzések célja, hogy hozzájáruljon a környezetszennyezés megelőzéséhez, illetve csökkentéséhez, ösztönözze a természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodásra irányuló tevékenységeket, illetve hogy a környezeti károk megelőzéséhez és csökkentéséhez pénzügyi forrásokat teremtsen, valamint mindenekelőtt, hogy az önadózás rendszerének működtetését biztosítsa.

Ócsai Judit